

SÎMÎN DÂNİŞVER'İN “KİME SELAM VERİYİM?” ADLI HİKAYE MECMUASINDA BULUNAN HİKAYELERİNDE KADIN İMGESİ

Gülsüm Cemile GÖKTEKE*

Özet

Edebi eserler birçok unsurun estetik bir çerçevede bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış ürünlerdir. Özellikle hikaye ve roman türleri düşünce ve ruh dünyasının derinliklerinde şekillendirilmiş, farklı yaşam izleri barındıran bir muhtevaya sahiptirler. Bu muhteva edebi bir dil ile süslenerek belirli bir yapı ve form dahilinde muhataplarına sunulmaktadır. Edebiyat sanatının değer ve niteliklerini taşıyan bu eserler, ait oldukları milletlere, bağlı buldukları akımlara, kaleme alındıkları devirlere, türlerine veya hitap ettikleri okuyucu kitlesine göre çeşitli şekillerde tasnif edilmektedirler.

Makalemizin konusu olan Sîmîn Dânişver, İran'ın ilk kadın hikaye yazarı olması yönüyle dikkat çeken bir isimdir. İran Yazarlar Cemiyeti'nin ilk kadın başkanı olarak da kadınların sesinin daha gür çıkması için faaliyetlere destek vermiştir. Tarihi ve realist bir roman olan “Sevûşûn” adlı eseri İranlı edebiyat eleştirmenleri tarafından ittifakla Fars edebiyatının en iyi romanları arasında gösterilmektedir. Eserleri, yaşadığı dönemde İran'ın sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan mevcut durumunu net bir biçimde resmetmesi yönüyle de dikkate değerdir. Bu çalışmanın hazırlanmasındaki amacımız öyküleri sosyoloji, psikoloji ve karşılaştırmalı edebiyat alanlarındaki araştırmacıların dikkatine sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Sîmîn Dânişver, Kadın, Hikaye, İran Edebiyatı

THE IMAGE OF WOMEN IN THE STORIES OF SIMIN DANESHVAR “WHOM CAN I SAY HELLO”

Abstract

Literary works are products that have emerged from the combination of aesthetic framework without combining. A story and novel genre has a content that is formed in the depths of the world of thought and soul and contains different traces of life. This content is adorned with a literary language according to its interlocutors within a structure and form on the side. These works, which carry the values and qualities of literary art, are classified in different ways according to the nations they belong to, the centers to which they belong, the periods they are written, their types or the audience they address.

Simin Daneshvar, the subject of our article, is a remarkable name in terms of being the first female story writer in Iran. As the first woman president of the Iranian Writers' Association, she supported the activities to make women's voices louder. Her historical and realist novel *Sevushun* one of the best novels of Persian literature in alliance with Iranian literary critics. Her works are also noteworthy in that Iran clearly depicts the social, economic and cultural situation of Iran during his lifetime. The aim of this study is to bring the stories to the attention of researchers in the fields of sociology, psychology and comparative literature.

Keywords: Simin Daneshvar, woman, story, Iranian literature

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, glcmle@gmail.com

Giriş

Dünyanın her yerinde edebiyat toplumsal gelişmelerden etkilenmiş ve toplumun eğilimlerini ve düşüncelerini de etkilemiştir. İranlı kadın yazarlar da edebiyatçı ve kadın olmanın verdiği hassasiyetle kendileri, ülkelerinin kadınları ve hatta tüm dünya kadınları için söz söylemiş, hak arayışı çabalarını ortaya koymuş ve çözüm önerileri sunmuşlardır.

Şehrnûş Pârsîpûr, Zoyâ Pîrzâd, Ferîbâ Vefî, Sârâ Sâlâr, Çistâ Yasrebî, Nağme Semînî, Belkıs Süleymânî gibi isimler kadın konulu eserleriyle dikkat çeken diğer kadın yazarlardır.¹

Kadın yazarlar edebiyat sahasında erkek egemen toplumun yönlendirmeleri ve baskılarını kırmamanın çabasını vermişlerdir. Onların öyküleri doğal olarak itiraz, mücadele, isyan içermektedir. Ancak bu itiraz ve isyanlarını dahi imgeler ve semboller ardından söyleyen kadınların hikayeleri elbette erkek egemen bir toplumda kendine farklı bir alan açmıştır. Bu dönemin hikayecileri toplumsal değişim ve dönüşüm aşamasında İranlı kadının konumu ve kimliği sorununa değinip eserlerini ataerkil toplumun eleştirisi konusuyla harmanlamışlardır.²

Elbette değişen İran toplumunda kadınlar sadece öykü ve roman alanında ilerlememiş, şiir konusunda da dikkate değer yapıtlar ortaya koymuşlardır. Kadın şairler arasında öne çıkan isimlerden ilki Pervîn-i İ'tisâmî'dir. Kadınların medeni ve sosyal kazanımlarının arttığı bir dönemde daha çok toplumsal olmakla birlikte kendi meselelerini de ciddiyetle dikkate alan şairler arasındadır. Onun şiirlerinde göze çarpan "sosyal sorunlara duyarlılık ve bunların işleniş tarzı, onu diğerlerinden ayıran özelliklerin başında gelir. Pervîn-i İ'tisâmî, şiir söylemeyi, toplumsal eleştiriye çeviren; temsil ve münazara tarzıyla şiirler yazan ilk kadın şairdir.³ Pervîn-i İ'tisâmî, Klasik Fars Edebiyatı ve Batı Edebiyatının unsurlarını kendi şiirlerinde ustalıkla harmanlamıştır. Bu alandaki simalardan bir diğeri de Sîmîn-i Behbehânî'dir. O da şiirinde kadınlar, onların psikolojik durumları ve ruh hallerine değinmiştir. Bu dönem şairleri bireysel ve toplumsal yaşamın tüm meselelerine, kadınların dert ve sıkıntılarını kadın gözüyle bakmışlardır.⁴ İranlı kadın şairler arasında en meşhur olanlardan birisi de Furûğ Ferruhzâd'dır. O da yaşamdaki derin şairane anlayışı bir kadının gözünden görerek ifade ettiği şiirlerinde Fars dilinin inceliklerini ve zenginliğini yansıtmıştır. Sadece İranlı kadınların sesi olmamış, onların bunalmış ve sıkıntılı zor durumlarının bir patlaması da olmuştur.⁵

İranlı kadın yazarların pek çoğunun eserlerinde sıklıkla rastlanan durumlardan biri aile ve aile içi sorunları konu edinmeleridir. Hikayelerin hemen hepsinde ana karakterler kadındır. Olaylar onların gözünden, onların dilinden aktarılır. Romanlarda genel olarak kadınlar bir iç diyalog yolu ile aslında kendilerine bir şey anlatırken okuyucuyu kendi dertlerine ortak etmişlerdir. Kadınların biçimsel süslemeler ve felsefi içeriklerden arınmış öyküleri, hissel içerikleri ve hayata dair yanları ile satış rekorları kırmaktadır.⁶ Eserlerinde ataerkilliğe karşı bir duruş, kadınların toplumsal yaşamda hakim olan gelenekler çerçevesinde ezilmişliği, erkeklerin çok eşliliğe yatkınlığı ve kadınlara karşı özensiz tutumlarını sergilemesiyle kadınların yüceltilmesi ve onlara gösterilmesi

¹ Maryam Hoseini, İranlı Kadın Öykü Yazarlarının Ekolleri, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 10.

² Masoumeh Khonakdar Tarsi, Modern Edebiyatta Feminist Bakışların Ortaya Çıkmasında İranlı Kadın Şair ve Yazarların Rolü, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 151.

³ Osman Aslanoğlu, *İran Şiirinin Kraliçesi, Pervîn-i İ'tisâmî Divan Tahlili*, Diyarbakır, Name Yayınları, Şubat 2018, s. 37.

⁴ Fatma Kopuz Çetinkaya, İranlı Çağdaş Şair Sîmîn-i Behbehânî'nin Şiirinde Dert ve Kadın, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 160.

⁵ Esin Eren Soysal, Muhalif Ruhlu Furûğ Ferruhzâd'ın Şiirlerinde Kadına Bakış, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 343.

⁶ Şerife Yerdemir, Modern İran Edebiyatında Kadın Yazarlardan Zoya Pîrzâd ve Onun Se Ketâb isimli Öykü Mecmuasındaki Kadın Karakterler, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 259

gereken saygının öne çıkarılması temaları zaman zaman feminizm ile ifade edilmiş⁷ olsa da bir kadın olarak yazarların kadına ait halleri ve sorunları işlemesinden daha doğal bir durumun olamayacağını da göz ardı etmemek gerekir.

Modern İran Edebiyatı alanında öykü ve roman türünde eser veren, İran'ın ilk kadın hikaye yazarı Sîmîn Dânişver, çağdaşları ve meslektaşları arasında öne çıkmayı başaran seçkin bir yazardır. O eserlerinde kadın karakterler ekseninde kurguladığı öykülerle okurlarına İran'ın sosyal, ekonomik ve kültürel durumu hakkında tablolar sunmasının yanı sıra sorunlar ve çözüm yollarına dair toplumsal mesajlar da vermektedir.

Sîmîn Dânişver'in Hayatı

1921 yılında, Şiraz'da dünyaya gelen Dânişver, doktor bir babanın ve ressam bir annenin altı çocuğundan üçüncüsüdür. İlk ve orta öğrenimini İngiliz Mehr-Âin okulunda birincilikle tamamlayan Dânişver, burada almış olduğu eğitim sayesinde akıcı bir İngilizce dil becerisine de sahip olmuştur. Küçük yaşlardan itibaren edebiyata özel bir alakası ve yeteneği vardır. İlk edebi çalışması olan “Zemistân bi-Şebâhet be Zendeğî-i Mâ Nîst” (Kış Hayatımızdan Farklı Değil) adlı makalesini ortaokul son sınıfta yazan Dânişver, makalesinin Şiraz'ın yerel bir gazetesinde yayımlanmasıyla genç yaşta edebiyat dünyasına adım atmıştır.⁸

Tahran Üniversitesinde Fars Dili ve Edebiyatı üzerine lisans ve yüksek lisansını tamamlayan Dânişver, eğitim hayatında hep başarılı bir öğrenci olmuştur. 1941 yılında babasının vefatıyla çalışma hayatına atılmış, kısa bir süre Tahran Radyosu'nda çalışmış, çeşitli gazete ve dergilerde makaleler ve çeviri yazılar yazmaya başlamıştır.

Bernard Shaw'ın “Çikolata Asker” adlı eseri, Anton Çehow'un “Vişne Bahçesi” ve “Düşmanlar” adlı eserleri, William Saroyan'ın “İnsanlık Komedi” adlı eseri, Harold Corland'ın “Güneşle Birlikte” adlı eseri ve Stewart Paton'ın “İnle Vatan” adlı eseri gibi birçok yapıtın çevirilerini yapmış ve bu esnada yabancı öyküler ve öykücülük hakkında da birikim kazanmıştır. Bu eserlerle olan aşinalığı O'nun yazarlığına büyük katkı sağlamıştır.

1948 yılında hikaye teknikleri hakkında yeterince bilgisi olmadan, ilk hikaye mecmuası olan *Âteş-i Hâmûş*'u (Sönmüş Ateş) yayımlamıştır. Bu kitap İranlı bir kadın yazar tarafından yazılmış ilk öykü kitabıdır. Bu kitapta yer alan on altı hikayeden yedi tanesi Amerikalı öykü yazarı O. Henry'nin öykülerinden esinlenme yoluyla yazmış ve bu kitaptaki tüm öykülerini taslak haliyle yayımlamıştır.⁹ Daha sonraki yıllarda bu öykülerini acemice bulmuş ve tekrar basımına izin vermemiştir.

1949 yılında Bediüzzaman Fîrûzanfer danışmanlığında “Fars Edebiyatında İşlenen Güzellik” konulu doktora tezini tamamlamıştır. 1950 yılında modern İran edebiyatının önde gelen isimlerinden Celal Âl-i Ahmed ile evlenmiştir. Âl-i Ahmed ile Dânişver'in çocukları yoktur fakat genç yaşta ölen kız kardeşinin kızını evlat edinmiştir. 1952'de Fulbrig bursuyla Amerika'ya gitmiş, Stanford Üniversitesinde estetik eğitimi almıştır. Bu dönemde ödüllü Amerikan yazar Wallace Stegner ile çalışma imkanı da bulmuş ve iki İngilizce kısa öykü yazmıştır. Bu öyküler The Pacific Spectator da yayımlanmıştır. Aynı zamanda çeşitli gazete ve dergilerde çevirilerini yayımlama imkanı da bulmuştur.¹⁰

İran'a döndüğünde Tahran Üniversitesi'nde sanat tarihi bölümünde doçent olarak göreve başlamıştır. Bu sırada yine yazmaya devam etmiş, 1961 yılında ikinci öykü kitabı *Şehrî Çûn Behişt* (Cennet Gibi Şehir) ve 1969 yılında başyapıtı kabul edilen *Sevûşûn*'u edebiyat dünyasına kazandırmıştır. Aynı yıl eşini de kaybeden yazar, edebiyat dünyasındaki faaliyetlerine, kurucularından olduğu yazarlar birliğindeki etkin rolüyle devam etmiştir. Eşinin de

⁷ Kavus Hasanlı-Kasım Salari, Neşaneha-yi Feminizm Dar Asar-i Simin Danişver. *Motaleat-i Zanan Dergisi*, 5.Yıl, No.1, Tahran, 1386 İlk Bahar ve Yaz, s. 11.

⁸ Yazarın hayatına dair bilgiler <http://magepublishers.com/authors/simin-daneshvar> ve http://www.iranchamber.com/literature/sdaneshvar/simin_daneshvar.php adreslerinden alınmıştır.

⁹ <http://magepublishers.com/authors/simin-daneshvar>, erişim tarihi 09/07/2018

¹⁰ http://www.iranchamber.com/literature/sdaneshvar/simin_daneshvar.php, erişim tarihi 28/05/2019

öldürülmesinden sorumlu tuttuğu SAVAK'ın¹¹ tesiriyle profesör olamadan 1979 yılında üniversitedeki görevinden ayrılmış ve *Be Ki Selam Konem* (Kime Selam Vereyim?) adlı öykü kitabını yayımlamıştır. 1981 yılında eşi Celal Âl-i Ahmed üzerine bir monografi kitabı olan *Gurûb-u Celal* (Celal'in Batışı) adlı çalışmasını yayımlamıştır. 1993 yılında *Cezîre-i Sergerdâni* (Derbederlik Adası), 1997 yılında *Ez Perendehâ-yi Muhâcir Bepors* (Göçmen Kuşlara Sor), 2001 yılında *Sârban-ı Sergerdân* (Derbederlik Kervancı) romanlarının ardından 2008 yılında *İntihâb* (Seçim) adlı öykü kitabı yayımlamıştır.

Oldukça hareketli geçen bir gençlik döneminin ardından kendi köşesine çekilmiş, halkla çok fazla bir araya gelmemiştir. Kendisi için düzenlenen ödül törenlerine ve özel davetlere de katılmamış, hayatının son dönemlerini yalnız ve sakin bir şekilde tamamlamayı tercih etmiştir. Sîmîn Dânişver, 2012 yılında kadını var etmeye adanmış bir ömrün nihayetinde, 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde, grip hastalığı neticesinde vefat etmiştir.

Gençliği ülkesinin sancılı dönemlerine rastlamıştır ve o bu sisli ortam içerisinde ülkesinin nasıl işgal edildiğine ve halkının nasıl mağdur edildiğine şahit olmuştur. Kendi ifadesiyle o kadar çok katlanmıştır ki, sonunda katlanmaya alışmıştır. Ama bu savaşa gücünü, mücadele azmini, haykırma isteğini hiçbir zaman kaybetmeyen bir katlanıştır. İyi bir eğitim almış olması ve küçük yaşlardan itibaren çalışma hayatının içinde bulunması ona olayları farklı bir bakışla algılayabilme özelliği kazandırmıştır. Toplumla dayatılan fikirlerin ve yaşam tarzının yanlışlığını görmüş ve bunun karşısında mücadeleci kişiliğiyle yerini almıştır. Ülkesinde devrimle sonuçlanan kendi kaderini tayin etme çabası sırasında ortaya koyduğu duruş İranlılar ve özellikle İran kadınları için bir örnek olmuştur.

Dânişver, kadın konusunu hassasiyetle ele alarak etkileyici bir üslupla dile getirmiştir. Onun eserlerinde realizm, modernizm ve post-modernizm ekollerine yönelik görülmektedir. Sömürgecilik sonrası mazmunlar ve bazen sürrealist bir atmosfer eserlerinde dikkat çekmektedir.¹² Postmodern anlatının özelliklerinden olan yabancılaştırarak anlatma, üstkurmaca, çok katmanlılık, metinlerarasılık gibi unsurları¹³ eserlerinde sıklıkla kullanmıştır. Yaşadığı dönem, bulunduğu konum ve idealist kişiliğinin getirdikleriyle beslenen eşsiz yeteneği sayesinde ortaya koyduğu eserler eleştirmenlerin ve okurların takdirini kazanmıştır.

“Kime Selam Vereyim?” Hikaye Mecmuasındaki Hikayelerde Kadın İmgesi

İncelememize konu olan eser on kısa öyküden meydana gelmiş olup bunlardan altısında kadın kahraman öykünün ana karakteridir. Öykü kahramanları 40'lı ve 60'lı yıllardaki kadınların durumunu resmetmektedir. Kadınların maruz kaldığı baskı, eğitimsizlik, yoksulluk, batılılaşma ve yozlaşma karşıtı görüşleri kahramanlar üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Bu aktarımın kadın karakterler üzerinden yapılması dolayısıyla hikayeler feminist eleştiriyi de beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada eserler bu bakışla değerlendirilmiştir.

1-Trafik Kazası

Kime Selam Vereyim? adlı kitabın kadın kahramanlı hikayelerinden Trafik Kazası, komşusu Sıdıka Hanımın araba almasıyla birlikte hayatları yavaş yavaş değişen Nadire ve kocası hakkındadır.

Kadın kahraman etrafında şekillenen olay örgüsüyle tipik bir Dânişver hikayesidir. Burada kahraman gençliğinde dışa dönük, aktif, heyecanlı bir kadinken evlendikten sonra monotonlaşan hayatını yeniden şekillendirecek bir hareket aramaktadır. Nadire'nin hayatındaki ilk adım ismini Nadia olarak değiştirmesidir. Bu adımın ardından komşusunda gördüğü yeni araba ile istediği değişimin fitili ateşlenir. Kocasını bu duruma ikna etmesi hiç de zor olmayan Nadia'nın bundan

¹¹ ساواک, veya امنیت کشور و اطلاعات سازمان Sazeman-e Ettelaat va Amniyat-e Keshvar, Milli İstihbarat ve Devlet Güvenlik Örgütü), İran'ın casus yetiştirmek ve istihbaratçı eğitmek amacıyla CIA yardımıyla kurulan ve 1957 ile 1979 yılları arasında faaliyet gösteren istihbarat teşkilatıdır.

¹² Maryam Hoseini, İranlı Kadın Öykü Yazarlarının Ekolleri, *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*, Ankara, Hece Yayınları, Aralık 2018, s. 10.

¹³ Fatih Tepebaşılı, *Edebiyat Bilimine Giriş*, Konya, Çizgi Kitabevi, Mayıs 2015, s. 202-216.

sonra tek meşguliyeti arabası olur. Araba sevdası onun için kendini yenileme vesilesi olur ve bu durum gittikçe eşinden de kopmasına yol açar.

Genel olarak ezilen, eziyetlere katlanan, cefakâr kadın karaktere karşın değişimi isteyen ve bu uğurda çabalayan Nadia ilk bakışta farklı görünmektedir. Fakat hikayenin tamamı değerlendirildiğinde onun da diğer kadın hikaye kahramanları gibi eğitimsiz ve özentili olması yönüyle genel çoğunluğa dahil olduğu görülmektedir. Bu durum yazarın öykülerinde her zaman altını çizdiği noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2-Kime Selam Vereyim?

Öyküde oldukça dramatik bir hayatın izleri görülmektedir. Hayat arkadaşı sebepsiz bir şekilde ortadan kaybolan bir kadının sonrasında Tahran gibi büyük bir şehirde tek başına verdiği hayat mücadelesine, bu aşamada hayatı sorgulamasına ve yer yer isyanlarına tanık olunmaktadır.

Kızı Rubâbe'nin doğumundan sonra eşinin ortadan kaybolması sonucu hayatı zorlaşan Kevkeb Sultan, kendi başına mücadeleye koyulur. Kızını okutmak ve iyi şartlarda yaşatmak için elinden geleni yapsa da çabaları yeterli olmaz. Kendisinin yoksul ve zor hayatını paylaşmasını diye kızını küçük yaşta evlendirir. Bu yanlış evlilik kızının mutsuzluğuna kendisinin ise tamamen yalnız kalmasına neden olur. Rubâbe iki çocuğunun hatırına kocasının ve ailesinin eziyetlerine katlanmayı kabullenmiştir. Kevkeb Sultan artık hem kendisi hem de kızı için dertlenmekte ve insanlardan iyice uzaklaşmaktadır. Yaşadığı talihsizlikleri genelleştirir. Artık iyilik ve güzelliğe dair dünyada bir şeyin kalmadığını ifade eden sitemkâr sözler dilinden dökülür: "Kime selam vereyim?"

Karlı bir kış günü yolda eğlenen çocuklardan birinin çarpmasıyla düşen Kevkeb Sultan'ın kardan soğuk, buzdan sert kalbini yumuşatacak hareket, bir yabancından gelir. Kalkmasına yardımcı olan genç adam ve genç kadın onun yaşamda hala güzel şeyler de olduğuna inanmasına yetecektir.

İyiliğin ve kötülüğün bireyden topluma toplumdaki da tekrar bireye dönmesi hususunda güzel kurgulanmış bu hikayede yine terkedilmiş, yaşam mücadelesinde yalnız kalmış bir kadın imajı hikayenin ana kahramanı olarak sunuluyor ve bu çaresizlik anneden kıza çeşitli vesilelerle aktarılacak durumunda kalıyor. Okuyucu yoksulluk, eğitimsizlik ve çaresizlikle örülmüş bir kadın yaşamına daha şahitlik etmiş oluyor. Bu yönüyle eser realist özellikler taşıyan feminist bakış açısıyla yazılmış bir hikayedir.

3-Göz Yumma

İffetü'l-mülük isimli karakterin diyaloguyla giriş yapılan hikaye aslında monoloğa dayanıyor diyebiliriz çünkü tüm hikaye boyunca adı geçen karakterlerin diyalog halinde olduğu ve 'Hanımcığım' diye hitap ettikleri karakterin konuşmasına rastlanmamaktadır.

İffetü'l-Mülük, dul, tek kız evlat sahibi bir kadındır. Yeğeni Akdes'in ise bir oğlu vardır ve onunla Teyzesinin torununu evlendirmek istemektedir. Gayet sıradan olan hayatlarını dedikodularla hareketlendiren İffetü'l-Mülük, öz dayısının torunu olan ve 'Hanımcığım' diye bahsettiği hanımı sıra-ı rahim maksadıyla ziyaret eder ama maksadının altında ilerleyen diyaloglarda görülebileceği üzere farklı bir niyet vardır. Bu da hanımdan bir şeyler öğrenebilmek, ona son havadisleri vermek ve böylece etrafa duyurmak istediklerini tek kaynaktan duyurabilmektir.

Hikayenin diğer tarafı İffetü'l-Mülük'un yeğeni Akdes'tir. O da teyzesi gibi akrabalık ilişkisini son haberleri öğrenmek ve kendi açısından gelişmeleri yansıtmak üzere kullanır.

Hikayenin başında Nima Yûşic'in "Sızıyor Ay Işığı" şiirinden

"...birkaç uyuyanın kederi,

nemli gözlerimden uykuyu sildi..."

Mısraları alıntı yapılmıştır. Postmodern anlatının unsurlarından olan bu yöntemle metinler arasında ilişki kurulması sağlanmıştır. Hikayeyi anlamlandırmada aynı zamanda bu şiire de başvurulması işaret edilmiştir. Hikaye, toplumsal yozlaşma ve bunun temel nedeni olarak gösterilebilecek ailedeki çözümler hakkında örnek bir tablo çizmektedir. Ailenin yapı taşı olan kadınlara yer verilen bu hikayede her iki karakter de birer anne olarak evlatlarının rahatını ve

kurtuluşunu yine evlilikte görmekteyiz. Ancak hikayede “zengin bir erkek/kadın bulma zorlu hayat şartlarıyla başa çıkmanın en kolay yoludur.” düşüncesi eleştirilmektedir.

4-Yılan ve Adam

Kadın kahraman etrafında gelişen gündelik yaşamdan hadiselerle başlayıp metaforik anlatımla şekillenen masalsi bir hikayedir.

Öykü kahramanı Nesrin, genç, güzel ve modern bir kadındır. Kendisinden yaşlı fakat varlıklı ve modern bir öğretmen olan Enver ile mutlu bir evlilikleri vardır. Tek eksikleri bir çocuktur. Bu eksikliği tamamlayabilmek için her yolu denerler. Eğitimi ve modern yaşamlarına rağmen Nesrin nihayet bir çingene kadının yaptığı kocakarı ilacından bile medet umar. İlaç etkisini gösterir ve Nesrin hamile kalır. Fakat gebelik beklenen seyrinde ilerlemez. Nihayet doğum olayı gerçekleşir fakat ortada bir bebek yoktur. Nesrin eve döndüklerinde kafeste kıvrılmış uyuyan yılanı gördüğünde anlar ki ilaç rahminde bir yılan büyütüştür. Heyecanların yerini kırgınlık, mutluluğun yerini keder almıştır. Uzun bir süre evlat gibi davranmaya çalıştıkları yılan nihayet evdeki yaşamı tatsızlaştırdığında bir karar verirler. Yılanı bir hayvanat bahçesine gönderirken ondan ayrılmakla ilgili en ufak bir tereddüt yaşamazlar.

Hikayenin başında Hafız divanında 477.gazelin aşağıdaki beyti alıntı yapılmıştır:

“Bahçeden esen bu yakıcı rüzgarın

Gül rengi ve yasemin kokusu bırakması ne tuhaf”

Post-modern kurgunun unsurlarından olan metinlerarası geçişle hem gelenekle bağlantı kurulmuş hem de bu hikayenin anlamlandırılması amaçlanmıştır. Öyküde yenilikler yılan metaforuyla ifade edilmiştir. Bu durum öyküyü masalsi bir atmosfere bürümüştür. Yenilikleri eleştirel bir süzgeçten geçirmeden kabullenip uygulamanın bazen dönüşü çok zor sonuçlar doğurabileceğine dair alt mesajlar içeren bu hikaye, yazarın ustaca kurgusu sayesinde akıcı ve inandırıcı bir şekil almıştır.

5-Enis

Hikayede köyden hizmetçi olarak gelen Enis’in, hanım olabilmek için yaptığı uğraşları konu edilmiştir.

Eğitimsizlik ve yoksulluk karşısında rahatlığın ve imkanlarına alıştığı şehir hayatına tutunabilmeye çalışan Enis, aslında kendi varlığından vazgeçtiğinin farkına varmamaktadır. Hizmetçilikten ayrıldıktan sonra üç farklı evlilik yapan Enis’in bu evliliklerinde tek ortak nokta şehirde yaşıyor olmasıdır. Kadın ve eş olmakla ilgili hiçbir beklentisi ve kazanımı da yoktur. Kocalarının hayatına tutunmuş, eski yaşamına dönmek için onların hayatında yok olmuştur. Klasik Dânişver kahramanlarından biri olan Enis, yine eğitimsizlik ve yoksulluk karşısında bildiği tek çıkar yol olan evliliğe tutunmaya çalışan ezik kadın profilini resmetmektedir.

Kadının kimliği sorgulanmış ve üç farklı evlilik neticesinde üç farklı erkek karakteri resmedilmiştir. Erkeklerin sosyal durumları farklı olmasına rağmen kadının konumunda bir değişiklik olmaması eleştirilmiştir.

6-Bir Yastıkta Kocayın

Hikaye kahramanı Nevin, kocasının yoksulluğunu ve aylıklığını sineye çekerek hayatın yükünü sırtlanmış bir kadındır. Terzilik yaparak evine, tek çocuğu olan Mahmut’a ve eşinin ailesine bakmaya çalışır. Kocasından destek görmediği gibi bir süre sonra onun komşularının karısı Gülamber ile bir ilişki yaşamaya derin bir yara da alır. Bu ilişki kısa sürede evliliğe dönüşür ve Nevin hem maddi anlamda tüm birikimini hem de aile diye sahiplendiklerini Gülamber’e kaptırır. Gülamber, Nevin’in hayat mücadelesi içerisinde unuttuğu kadınlığı ve analığıdır. O hayatın yükünü sırtlanırken açıkta kalan kadınlık ve analık vazifesi Gülamber tarafından sinsice doldurulmuştur. Kendisi de sonradan üç kez daha evlenir fakat hiç birinde aradığı huzuru ve mutluluğu bulamaz. En nihayet oğlu evlilik yaşına gelir fakat annesi bu düğüne davet bile edilmemiştir. Artık oğlunun hayatında bir yabancıdır. Düğünü diğer yabancılar gibi yakındaki bir evin damından izleyen Nevin, kaybettiği ve bir daha sahip olamayacağı mutlu bir yuva temennisiyle oğlunun arkasından bağırır:

“Bir yastıkta kocaym!”

Nevin, doğulu kadınların tipik bir örneğidir. Bu öyküde zor şartlar altında sürdürdüğü evliliği, hayırsızlığına rağmen kocasına olan sadakati, başına gelenlere karşı tahammülü ve kaybetmenin çaresizliğiyle Dânişver’in hikaye kahramanları arasında belki de en acınacak durumda olanıdır. Öyküde tek yönlü erkeğe yönelik bir eleştiri yerine kadının düşmanı olarak aynı zamanda ikinci kadın da dikkate sunulmuştur. Kadınların da birbirlerine verdikleri zarara dikkat çekilmiştir. Hikaye bir temenniyle sonlanır fakat Nevin’in akıbetine dair bir ifade yer almaz. Bu son cümle belki de Nevin’in dilinden bütün dünya kadınları için dilenmiş bir dilektir.

Sonuç

Sîmîn Dânişver, kadın duyarlılığıyla kadın hikayeleri yazan ve bunu yaparken de edebiyat sahasının bütün imkanlarını kullanan usta bir yazardır. Postmodern dönemin getirdiği yenilikleri kendi kültür ve yetenek potasında şekillendirerek çarpıcı eserler ortaya koymuştur. Eserlerinde kadın özelinde tüm topluma dair gözlemlerini ortaya koymaktadır. Eleştirilerini ve çözüm önerilerini yine kurgu karakterler üzerinden okuyucusuna iletilmektedir. Toplumun her kesiminden kadın ve insan manzaralarını ustalıkla resmetmektedir. Kadınlı birlikte erkek, çocuk, aile ve topluma dair meselelere de duyarsız kalmamış yaşadığı çevreye, topluma ve ülkeye dair sorumluluklarının her zaman bilincinde olmuş bir yazardır. Hikayelerinin konusunu gündelik yaşamdan aldığı kendisi de: “kendisiyle karşılaşmadığım kimseyi hikayelerimde anlatmadım.” Sözleriyle ifade etmiştir. Bu durum hikayelerdeki kurgu ve gerçeklik arasındaki ince çizgiyi zaman zaman belirsizleştirmektedir.

Bütün bunlar yazarın gelenekle bağlarını koparmadığının ve zamanının getirdiklerine yabancı olmadığını gözlenmesi açısından kayda değerdir. Öykülerinde zaman zaman direk alıntı zaman zaman da göndermelerle farklı metinlerle ilişkiler kurarak tekdüzelikten kurtulan yazar, aynı zamanda okurlara beslediği kaynaklara dair de fikirler vermektedir. Yaşamı boyunca gayreti kendini değil kadını ön plana çıkartmak olan Dânişver kendi sesiyle birlikte ülkesinin ve dünya kadınlarının meselelerini, düşüncelerini ve hislerini tüm dünyaya duyurmayı başarmıştır. Bu yönüyle İran’da ve dünyada seçkin bir yer edinmiştir.

Kaynakça

- Aslanoğlu, Osman, (2018, Şubat). *İran Şiirinin Kraliçesi Pervîn-i İ'tisâmî Divan Tahlili*, Name Yayınları, Diyarbakır.
- Çetinkaya, Fatma Kopuz, (2018, Aralık). “*İranlı Çağdaş Şair Sîmîn-i Behbehâni'nin Şiirinde Dert ve Kadın*”, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara.
- Hoseini, Maryam, (2018, Aralık). “*İranlı Kadın Öykü Yazarlarının Ekolleri*”, Çev. Gökhan Çetinkaya, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara.
- Hasanlı K.- Salari K.(1386). "*Neşaneha-yi Feminizm Dar Asar-i Simin Danışver*", Motaleat-i Zanan Dergisi, 5.Yıl, No.1, Tahran, İlk Bahar ve Yaz.
- Keshani, Narges, (2018, Aralık). “*Işıkları Ben Söndürürüm ve Kuşum Romanlarındaki Unsurlar ve Kadın Karakterlerinin İncelenmesi*”, Çev. Melek Gedik, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara.
- Sarioğlu, Halil İbrahim, (2016, Temmuz). *Kime Selam Vereyim?*, Demavend Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Esin Eren, (2018, Aralık). “*Muhaliif Ruhlu Furûğ Ferruhzâd'ın Şiirlerinde Kadına Bakış*”, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara
- Tarsi, Masoumeh Khonakdar, (2018, Aralık). “*Modern Edebiyatta Feminist Bakışların Ortaya Çıkmasında İranlı Kadın Şair ve Yazarların Rolü*”, Çev. Serpil Yıldırım, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara.
- Tepebaşılı, Fatih, (2015, Mayıs). *Edebiyat Bilimine Giriş*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Yerdemir, Şerife, (2018, Aralık). “*Modern İran Edebiyatında Kadın Yazarlardan Zoya Pîrzâd ve Onun Se Ketâb isimli Öykü Mecmuasındaki Kadın Karakterler*”, Çağdaş İran Edebiyatında Kadın, Hece Yayınları 529, Ankara.
- http://www.iranchamber.com/literature/sdaneshvar/simin_daneshvar.php erişim tarihi 28.05.2019
- <http://magepublishers.com/authors/simin-daneshvar> erişim tarihi 09.07.2018